

KNIHOVNA PRÁVNICKÉ FAKULTY

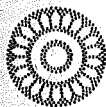
33-F-162a

JUDr. KAREL LAŠTOVKA:

O UŽÍVÁNÍ VEŘEJNÝCH
KOMUNIKACÍ K ÚČELŮM
STÁTNÍHO TELEGRAFU
A ELEKTRÁREN.

PŘEDNEŠENO NA IV. SJEZDU ČESKÝCH OKRESŮ V KRÁL.
ČESKÉM, 7. ŘÍJNA 1911.

ZVLÁŠTNÍ OTISK Z PROTOKOLU O JEDNÁNÍ SJEZDOVÉM

TISKEM „POLITIKY“ V PRAZE. NÁKLADEM VLASTNÍM.

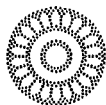
162a
33-F-287

JUDr. KAREL LAŠTOVKA:

O UŽÍVÁNÍ VEŘEJNÝCH KOMUNIKACÍ K ÚČELŮM STÁTNÍHO TELEGRAFU A ELEKTRÁREN.

PŘEDNEŠENO NA IV. SJEZDU ČESKÝCH OKRESŮ V KRÁL.
ČESKÉM, 7. ŘÍJNA 1911.

ZVLÁŠTNÍ OTISK Z PROTOKOLU O JEDNÁNÍ SJEZDOVÉM

SEMINÁŘ
Státní

KNHOVNA
o. d. s. l. n. i.

TISKEM „POLITIKY“ V PRAZE. NÁKLADEM VLASTNÍM.

106

Koupí od	<i>M. Dastovský</i>
Darem od	<i>M. Dastovský</i>
v	..... za Kčs
Inv. čis:	<i>36. 1104</i>

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA
PRÁVNICKÉ FAKULTY UJEP
STARÝ FOND
 Č. inv.: *020630*

Moderní doba žije ve znamení elektřiny. Ve službě telegrafie jest nám elektrická energie známa již několik desetiletí, v průmyslu však nabyta teprve tehdy významu, když bylo možno elektrickou energii ve velkém množství vyrobiti, uchovati a pomocí transformátorů na daleké vzdálenosti beze značné ztráty rozváděti.

Epochální tento vynález byl po prvé ve velkém měřítku a se skvělým úspěchem vyzkoušen na frankfurtské výstavě r. 1891, jejíž osvětlování a pohon motorů obstarávala elektrická energie vodní silou vodopádů Laufenských ze vzdálenosti 175 km dobytá. A odtud datuje se netušený rozvoj průmyslu elektrotechnického s proudy o silném napětí, takže elektrická energie nyní zasahuje do nejrůznějších oborů hospodářského života ať na poli konsumním, ať v oboru činností výrobní. Zákonnodárství vzešel tím nový, velmi obtížný problém, totiž upravit výrobu, užívání a ochranu elektrické energie. Novost, nevyzkoušenost a mnohotvárnost látky s jedné strany a jistá nevhodnost moderních parlamentů pro dalekosáhlé akce přináší s sebou, že úprava nemohla se státi zákonem jediným, nýbrž že bylo nutno postupovati po etapách a regulovati právě ty otázky, jež jsou dle sebraných zkušeností k řešení zralé a řešení v zájmu rozvoje hospodářského nutně vyžadují.

I. Takovou výsečí z úpravy práva elektřiny jest i osnova o poskytování užívacích práv pro elektrická vedení na veřejných komunikacích a na soukromém majetku a o schvalování elektráren. Osnova jest výsledkem téměř 17leté snahy po tom, aby byla elektrickým vedením, ať slaboproudovým, ať silnoproudovým, poskytnuta svoboda cesty a průchodu.

První návrh byl učiněn r. 1894 poslancem Dr. Exnerem, který poukázal na nesmírné bohatství vodních sil v Rakousku a na značné překážky, jež jich zužitkování brání, zejména tím, že zřízení elektrických vedení jest zcela závislo na vůli vlastníka

pozemku a domáhal se toho, aby bylo podnikatelům elektráren pro jejich rozvodní síť poskytnuto právo expropriační.

Stejně závady a potřeby objevovaly se i na jiném poli elektrotechniky, u telegrafů a telefonů. Telegraf byl po prvním praktickém jeho vyzkoušení na línii Brno-Videň regalisován r. 1847. Dráty byly vedeny zprvu jen po erárních silnicích anebo podle železnic. Když však telegrafní a telefonní síť vzrůstala, bylo nutno k zřízení elektrického vedení, totiž k postavení sloupů a jiných podpor, dále k vedení drátů v cizím vzduchovém prostoru nebo pod cizím pozemkem, použití i soukromého majetku, zejména silnic neerárních. Jelikož příslušný dekret dv. kanceláře ze dne 25. ledna 1847 čís. 2581, politická sbírka zákonů svazek 75, str. 12 v té příčině ničeho neustanovoval, byla telegrafní správa, zejména po r. 1867, kdy ani práva expropriačního ve smyslu § 365. obč. z. nemohla použítí, odkázána na ochotu soukromníků a místních autonomních korporací, a musila při vybudování sítě telegrafní a telefonní často svoliti k zbytečným oklikám a nákladům na útraty všeho poplatnictva. Nutno však uznati, že zejména okresní silniční správy státní telegrafní správu vždy ochotně podporovaly a že se hlavní závady ukazovaly v městech, zejména když šlo o vybudování městské sítě telefonní.

Z těchto úvah vyplynula vládní předloha z r. 1896 o právech, jež státní správě při zřizování a udržování telegrafních a telefonních zařízení na veřejném statku i soukromém majetku přísluší.

Tento pokus jednostranně vyhověti potřebě státní a nedbatí analogických potřeb průmyslu elektrárenského selhal. Osnova vládní nebyla v parlamentě přijata. Nutnost úpravy volné a svobodné cesty pro elektrická vedení stoupala však s rozvojem telegrafní a telefonní sítě a zejména zřizováním četných t. zv. okrskových elektráren, jež měly několik obcí zásobiti elektrickou energií k osvětlování a pohonu motorů. Četné návrhy jak v říšské radě tak v některých sněmích alpských zemí podané, dále stála urgencye mnohých hospodářských a technických korporací donutily konečně ministerstvo obchodu, že vypracovalo roku 1901 osnovu, v níž byla vedením slaboproudovým i silnoproudovým poskytnuta v rozsahu téměř stejném nucená práva užívací na cizím majetku.

Právní prostředky, kterými bylo lze umožniti elektrickým vedením t. zv. volnost cesty a pohybu po cizím majetku, jsou: buďto vyvlastnění nebo zákonné omezení immobiliárního práva vlastnického. Z kruhův interestentů doporučovalo se vyvlastnění. Vláda však následujíc zde příkladu většiny zákonodárství cizích přichýlila se v osnově k myšlence druhé, a to z těchto důvodů: Exproprieace vyžaduje dosti dlouhého a nákladného řízení a poskytuje trvalé právo užívací na cizí nemovitosti, za které nutno poskytnouti zpravidla ihned plné náhrady. Správa telegrafní, resp. podnikatel elektrárny však nebývá pevně a trvale vázán se svým vedením na jisté určité pozemky, nýbrž musí, zejména když se změní bydliště abonentovo, rozvodní síť často přeložiti. Tu mu zbude právo expropriační nabyté, jež pro něho již nemá ceny a nezůstává mu tedy, než aby si pro nové vedení tímž nákladným řízením a za velké oběti nové opory na cizích pozemcích zjednal. Naproti tomu myšlenka trvalého omezení realního vlastnictví na prospěch telegrafního a elektrárenského vedení odpovídá modernímu pojetí práva vlastnického, kteráž vrcholí v tom, že má býti vykonáváno jen potud, pokud to veřejné ohledy dovolují. K veřejným ohledům nutno zajisté počítati i péči o hospodářský rozvoj, ať již příslušná zařízení ponechána jsou volné konkurenci anebo regalisována v ruce státu.

Návrh z r. 1901, v němž byly upraveny též některé otázky elektráren se týkající, zejména schvalování elektráren, náhrada škody a kollise mezi proudy slabými a silnými, byl r. 1902 předložen obchodním komorám, průmyslové a zemědělské radě a některým odborným korporacím k posouzení a došel ve svých vůdčích zásadách plného uznání nejen v kruzích interestentův, nýbrž i v justičním výboru poslanecké sněmovny dne 14. května 1903.

Litovatí sluší, že vláda v samé péči o svoje telegrafy a o elektrárny zapomněla se dotázati těch, jichž práva se osnovou omezují, tedy správců neerárních silnic; jest to zejména zemský výbor, který měl zde býti jako dozorcí orgán silniční slyšen.

Vláda však přes četné interpelace s předložením zákona stále otálela. A tu parlament zakročil sám.

Poslanec Dr. Fink a soudr. r. 1906 podali říšské radě onu část vládní předlohy, jež se dotýkala elektráren, jako svůj samostatný návrh. Referent justičního výboru Dr. Karel Beuerle doplnil návrh ten po přání vlády ještě různými ustanoveními o telegrafech, načež byl návrh přijat jak vládou tak justičním výborem r. 1907.

V parlamentě však již nemohl býti pro krátkost času projednán.

Než potřeba zákona stále vzrůstala. V říšské radě byla osnova justičního výboru ve formě iniciativního návrhu znovu předložena, alpské sněmy chtěly samy rozvodní síti elektráren poskytnouti po vzoru vyvlastňovacích předpisů pro vodovody nucená práva užívací na cizím majetku, a průmysl elektrotechnický stále vydání zákona urgoval. Tu konečně vláda, na kterou bylo též naléháno, aby i telefonní síť řádně vybudovala, což bylo možno jen s použitím cizího majetku, vystoupila ze své rezervy a předložila v 18. a 19. sezení svoji osnovu, která však téměř doslovně shoduje se s návrhem justičního výboru.

II. Nežli však obrátíme se k osnově, bude nutno, abychom se seznámili s platným právem. Podle platného práva nenáleží používání okresních silnic pro účely vedení elektrického proudu, tedy postavení telegrafních sloupů na silnici, vedení drátů nad tělesem silničním nebo pod ním do pojmu obecného užívání, a vyžaduje tedy zvláštního svolení. Svolení to může ovšem udělit dle § 362. obč. zák. pouze vlastník silničního pozemku. Kdo jest vlastníkem okresní silnice, může býti druhdy pochybno. Praxe však jaksí praesumuje, že ta korporace, která silnici udržuje, jest také jejím vlastníkem, tedy okresní silnice že náleží okresu, a ten že též svolení k postavení sloupů atd. udělí. Okres uděluje svými orgány povolení, vystupuje zde nejen jako vlastník silničního pozemku, nýbrž zároveň i jako ochránce obecného užívání, jež musí býti jako přiměrní účel silnice zachováno. Stejně stanovisko zastupuje i zákon z 16. června 1892 č. 41. z. z. o používání veřejných silnic neerárních pro stavbu silničních drah a § 8. zákona ze dne 2. prosince 1884 č. 72. z. z. ohledně kleštění stromů.

Forma, ve které se svolení to poskytuje, jest dle různých případů různá. Někdy zřizuje se pro elektrické vedení trvalá

a vložená služebnost, jindy zase stačí pouhé prekaristické, na odvolání udělené povolení; obyčejně poskytuje silniční správa povolení užívání svých okresních silnic pod podmínkou, že jí z užívání toho žádná škoda nevzejde a že kdykoliv může povolení to odvolatí, načež jest telegrafní správa, resp. elektrárna povinna, aby do jisté lhůty elektrické vedení odstranila. Otázka, zda povolení to udělí okresní výbor či zastupitelstvo, lze všeobecně řešiti tak, že jest třeba usnesení okresního zastupitelstva všude tam, kde jde o trvalé zatížení okresního jmění. V tomto případě musí býti usnesení to schváleno i zemským výborem dle § 56. zák. o okr. zastup. Povolení k užívání okresních silnic může býti ovšem uděleno též pod podmínkami a může býti v cestě rekursní vyššími orgány i ve věci samé přezkoumáno.

Od pravidla, že ku zřízení elektrického vedení na okresních silnicích jest třeba svolení okresu, jest výjimka při elektrárnách, zřízených k účelům živnostenským.

Elektrárny takové, k nimž patří ovšem jako část projektu i elektrické vedení na silnicích, potřebují podle nařízení ministerstva obchodu a vnitra ze dne 25. března 1883 čís. 41. ř. z. živnostenského povolení. Na základě § 27. a násl. živn. řádu zavede se ediktální řízení, k němuž nutno obeslati vedle zástupců obce, jejímž územím projektované vedení jde, i zástupce okresu, po jehož okresních silnicích jest vedení projektováno. Dostaví-li se zástupci okr. výboru, mohou proti vedení elektrickému, pokud jest částí projektu, činiti námitky a to též z důvodu soukromohospodářského, t. j. jako vlastníci silničního pozemku. Nedojde-li mezi nimi a elektrárnou k dohodě, musí býti spor odkázán na pořad práva soukromého (§ 30.). Nedostaví-li se zástupci okres. výboru ke komisi, jakkoliv byli řádně pozváni, anebo jestliže nečiní proti vedení elektrickému na svých silnicích námitky, mohou ti, kdož chtějí silnice pro vedení použiti, podle schváleného projektu vedení zříditi, nabývají tedy práva na zaražení sloupů atd. na silnici, ovšem jen v mezích projektu. Při každé změně nebo zřízení nového sloupu a p. bylo by třeba ovšem znova svolení okresního výboru.

Propůjčená práva pokládají se dle běžné praxe za práva soukromá. Ve sporech rozhodují tedy o jich existenci a roz-

sahu soudy civilní a nezbude silniční správě, než aby žalobou se domáhala nápravy všude tam, kde by podnik telegrafní nebo elektrárna buď vůbec bez povolení anebo přes meze daného povolení v právo vlastnické na silnici vsahovaly.

III. Přikročíme nyní k osnově samotné.

Osnova sama jest obsáhlá kodifikace (74 §ů o 5 hlavách).

První, o 4 oddílech, jedná o používání veřejných komunikací a soukromého majetku pro zařízení telegrafní, druhá o schvalování elektráren a o jejich nucených právech užívacích, třetí o náhradě škody a ručení, čtvrtá upravuje poměr k drahám a dolům a pátá obsahuje všeobecná ustanovení. Následující rozbor obmezuje se pouze na ta ustanovení, jež se dotýkají okresních silnic a autonomie okresní.

Veřejných silnic, ulic, náměstí a cest (též veřejných vod a kanálů) mohou používati

I. za účelem zřizování a udržování telegrafních zařízení

1. státní správa (§ 1. a 2.), a to:

- α) k postavení telegrafních sloupů,
- β) k umístění jiných objektů telegrafních zařízení,
- γ) k vedení drátův a kabelů buď ve vzduchovém prostoru nad tělesem silničním nebo pod ním;

2. řádně koncessovaná soukromá telegrafní zařízení, kterým byl koncessním úřadem přiznán ráz všeužitečnosti nebo vynikajícího hospodářského významu (§ 34.);

II. za účelem zřizování a udržování

- a) silnoproudových vedení a k tomu náležejících transformátorů, jakož i
- b) telegrafních a telefonních zařízení, jež byly pro jich provozovací účely koncessovány, podniky s proudem o vysokém napětí, tedy elektrárny. (§ 36.)

Tytéž subjekty mohou také stromoví, k veřejným komunikacím náležející, klesťiti, ale pouze potud, pokud jest to k účelu

zřízení a udržování telegrafních zařízení a k odvrácení poruch provozovacích nezbytně nutno.

Kleštění provádí se vždy na útraty těch, kdož silnice pro telegrafy atd. používají, a to dle vzájemné dohody buď od orgánů silničních nebo od orgánů, silnice pro elektrické vedení používajících (§ 4., 34. a 36.).

Osnova tedy upravuje přesně:

- a) jakým způsobem (rozsah) a
- b) k jakému účelu smí býti veřejných komunikací užíváno
- c) a komu právo to přísluší.

V podrobnostech buď ještě uvedeno:

ad a) Rozsah používání toho jest obmezen potud, že nikdy nesmí býti obecné užívání veřejných komunikací trvale zmenšeno, § 2., 36, a že prvotní účel veřejné komunikace, sloužení obecnému obchodu, musí býti zachován; proto jsou telegrafní správa, resp. podnikatelé elektráren povinni, by učinili na svoje útraty opatření, kteráž jsou nutna, aby byl na používaných veřejných komunikacích zachován provoz po dobu stavebních prací a mají po skončení těchto prací veřejné komunikace se vším urychlením do takového stavu uvéstí, který opět veřejné užívání umožňuje.

Jak správně vytýká Obchodní a živnostenská komora pražská (čís. 10. příloh k jednacím zprávám a protokolům z roku 1909), zavdávají ustanovení ta příčinu k pochybnostem, neboť:

1. pojem trvalého zmenšení (dauernde Beeinträchtigung) není zevrubněji definován. Naopak z § 2. druhé věty lze souditi, že může zmenšení veřejného užívání trvati delší dobu, takže by škody z toho plynoucí mohly po případě převyšovati i výhody, jež by přineslo zřízení telegrafu;

2. není udáno, do jaké nejvyšší míry jest zmenšení obecného užívání během stavby telegrafu přípustno. § 2. věta první pouze praví, že státní správa má učiniti vhodné opatření k tomu, aby obchod nebyl přerušen, aby byl zachován. Avšak též ve starém rozsahu?

3. není nařízeno nic pro opravu telegrafu. Nejasnost osnovy jest tím závažnější, ježto mohou zejména při elektrárnách vzejít mezi silniční správou a mezi elektrárnou největší spory, když by elektrárna práce protahovala. A o všech těchto sporech, jež se dotýkají tak úzce vlastního určení veřejných silnic, rozhodují výlučně zeměpanské úřady!

Jelikož pak péče o to, aby byl komunikační veřejný zájem uspokojen, přísluší veřejným korporacím (okresům, obcím), jest samozřejmo, že se telegrafní, resp. elektrárenský podnik musí obrátit nejdříve na tyto korporace a s nimi příslušná jednání zavést o použití veřejné komunikace. § 3.

Rozhodným tu jest, jaké postavení veřejná korporace (okres), jež silnici spravuje, v dotyčném řízení zaujímá a zda zájmy její jsou tu dostatečně obhájeny. Z dalšího výkladu, který řízení bude věnován, bude patrné, že osnova v té příčině autonomií značně obmezuje. Samo sebou se ovšem rozumí, že silničním správám není bráněno, stavební práce a změny na veřejných komunikacích před se brátí, zejména též silnici přeložit; jenom musí o všech zamýšlených pracích aspoň 14 dní před jejich počítím písemně oznámení učinit, ačli není hned od původu patrné, že práce ty na elektrické vedení vlivu mítí nebudou. Když by takováto změna veřejné komunikace vyžadovala změny anebo odstranění elektrického vedení, musí je telegrafní správa neb elektrárna na svůj náklad provést. § 14., 47.

Ad b) Telegrafními zařízeními rozumí se dle zákonné definice všechna zařízení, jež slouží k prostředkování zpráv silou elektrickou; jsou to tedy nejen telegrafy v běžném slova smyslu, nýbrž i telefony, bezdrátová telegrafie a všeliké dráty zařízení signálových.

Ad c):

- α) Státní správa míněna je zde v nejširším slova smyslu, ať vystupuje v kterémkoliv správním odboru, zejména tedy správa vojenská a námořní.
- β) K soukromým telegrafním zařízením patří dle motivů zejména telefony a elektrická signálová (alarmová) zařízení pro účely

požárové a vodní, telegrafní neb telefonní spojení v obvodu komunálních správ, telefony ochranných stanic, dále telefonní zařízení, jichž vyžaduje provozování rozsáhlejších zemědělských statků nebo dolů nebo velikých průmyslových závodův o několika místně oddělených provozovnách.

- γ) Pro zřízení centrálních stanic se nucená užívací práva neposkytují, ježto, jsouce povahy prekaristické, nemohou býti pro existenci takové rozsáhlé provozovny trvalým podkladem. Lhostejno jest, k jakému účelu (osvětlování, převod síly a pod.) byly elektrárny zřízeny; pro elektrická zařízení a tedy i vedení pro účely železných drah veřejné dopravě sloužících bylo ponecháno však v platnosti dosavadní právo, zejména právo expropriační, dle železničního zákona expropriačního ze dne 18. února 1878 čís. 30 ř. z.

Naše silnice zejména v městech slouží však nejen dopravě, nýbrž i mnohým jiným úkolům, jdou po nich železnice (tramwaye), položeny jsou v nich plynovody a vodovody a nad nimi se po případě rozkládá mocná síť elektrického vedení pro účely osvětlovací, průmyslové, dopravní a pod.

Setkají-li se takováto zařízení s telegrafním vedením nebo silnoproudovou sítí elektrárny, bývá v zájmu nerušeného funkcionování všech zařízení, resp. z důvodů bezpečnostních nutno učiniti různá opatření ochranná a po případě jedno zařízení přeložit. Zákon zde staví proti sobě jednak státní telegrafy a telefony, jednak soukromé telegrafy a vedení silnoproudová.

a) V prvním případě platí zásada, že náklady přeložení neb ochranných opatření má nésti zpravidla ten, kdo svým novým vedením k přeložení, resp. k novým ochranným opatřením podnikl; platí tedy ohledně otázky úhrady nákladů princip priority.

Pro státní telegrafní správu jest tu rozhodným momentem tračování sítě. Jak známo, od tračování uplyne začasť hezká řada měsíců, než se telefonní síť vybuduje. Bylo by tedy vhodné moment tračování přesněji vymeziti.

Od principu priority jsou pouze dvě výjimky, a to prvá na prospěch státní správy při silnicích erárních, druhá na prospěch autonomních korporací, kterým přísluší správa veřejných komunikací, když si zřizují na svých veřejných silnicích

(tedy okres na silnicích okresních) vlastní vedení, na př. plynovody, vodovody, železnice; v tomto případě nese státní správa sama náklad potřebný na zabezpečení státního telegrafu (ačli ovšem nebylo při eventuální koncesi nového vedení něco jiného ustanoveno). § 7.

b) Jinak jest upravena věc, když se setkají soukromé telegrafy se silnoproudovým vedením nebo silnoproudová vedení různých podniků spolu. Tu ustanovuje § 42., že jest třeba učiniti všechna taková opatření, jež veřejnou bezpečnost a nerušené fungování všech vedení technicky nejúčelněji a zároveň nejlaciněji zabezpečují. Sem zejména náleží přeložení nebo zabezpečení dosavadního vedení. Příslušné výlohy nese až na jednu výjimku podnikatel nově přistupujícího vedení.

Vedle toho však ustanovuje ještě § 52., že státní správa telegrafní může u c. k. okresního hejtmanství kdykoliv — tedy i po bezvadné kolaudaci — žádati, aby byla provedena na silnoproudových vedeních všeliká další opatření, jichž jest třeba, aby provozování státního telegrafu (telefonu) nebylo rušeno. C. k. hejtmanství jest povinno, aby žádané opatření ihned zařídilo a provedlo. Rekurs nemá účinku odkládacího.

Uživací práva, jež dle tohoto zákona státní správě telegrafní, resp. podnikateli soukromých telegrafů neb elektrárny na okresních silnicích přísluší, působí druhdy správě silniční majetkové újmy, na př. zvýšení nákladu užívacího, škodu z kleštění ovocných stromů a pod.

Jest tedy spravedливо, aby byly tyto majetkové újmy silniční správě nahrazeny.

Tomu požadavku vyhovuje III. oddíl osnovy (§ 53.—57.). Škoda nahrazuje se v každém případě, ačli nebyla silniční správou zaviněna, a nahrazuje se každá škoda, jež byla způsobena na veřejných komunikacích, zejména zřízením, trváním, změnou neb odstraněním vedení elektrických, tedy i taková škoda, jež vzešla nájemci nebo usufruktuáři (zejména podnikateli vodovodů, drah), když by jí silniční správa měla hraditi. § 53.

Příslušný nárok však musí býti ohlášen u podnikatele zařízení, resp. u státní správy telegrafní do 6 měsíců od té doby, co poškozený o škodě nabyl vědomosti, jinak zaniká. (§ 55.)

Nedojde-li k smírné dohodě, musí se poškozený domáhati náhrady škody ve lhůtě (§ 1489. obč. z.) (3leté) pořadem práva, žaloba však nemá na stavbu vedení účinku odkládacího. § 57.

Bude tedy úkolem silniční okresní správy, aby na dotyčných tratích stále k tomu dohlížela, zda nějaká škoda nebyla způsobena.

Péče ta bude míti význam zejména při vedeních elektrárenských, jež vyžadují stálého dozoru a občas i rozkopávání silnice a pod. Nesnadno bude též škodu zjistiti, resp. zvýšení nákladu udržovacího konstatovati a odůvodniti. Proto bude postavení okresů, jež budou míti ve sporu postavení žalobce a tedy ponosou břímě důkazní, dosti obtížným.

Vylíčená materiálně právní ustanovení postačí nám ku charakteristice užívacích práv, jež osnova státní správě telegrafní a podnikatelům soukromých telegrafů, jakož i elektráren na veřejných silnicích poskytuje.

Práva ta záležejí v právní možnosti užívati veřejných silnic jistým způsobem k účelům elektrického vedení.

Vlastník veřejné silnice musí užívání toto snášeti, jest tedy ve výkonu svého práva vlastnického omezen. Každé omezení práva vlastnického má příčinu svojí buď v subjektivních právech osob třetích anebo v tak zv. zákonných omezeních, jež z důvodů veřejného blaha nebo spořádaného spoluzítí byla zákonem stanovena. (§ 364. obč. z.).

Význačným rysem moderního práva jest, že pozorujíc netušený rozvoj forem společenského a hospodářského spoluzítí a nesčetné množství pásek, jímž jest lidstvo mezi sebou spoutáno, nedovoluje vlastníku neobmezeně právo vlastnické vykonávati, nýbrž mu za účelem plného rozmachu tohoto spoluzítí ukládá četná omezení, jež mu zakazují něco dělati, co by jinak mohl činiti, nebo příkazují něco snášeti, co by jinak nemusil. Tento princip sociálního vlastnictví uznává i osnova.

Práva v osnově propůjčená nutno pokládati za všeobecná (generální) omezení immobilárního vlastnictví, jež jsou ustanovena ve veřejném zájmu, t. j. ve prospěch jednak státního telegrafu, jednak jistých soukromníků, jejichž podniky dle ny-

nějších názorů mají pro veškerenstvo důležitý význam a jejichž podpora jest tedy na prospěch veškerenstva státním svazkem spojeného účelná.

Stát, resp. podnikatel soukromého telegrafu nebo elektrárny podle osnova subjektivního práva na určité místo na veřejné silnici nenabývají; oni naopak mohou na veřejné silnice v mezích osnova kdekoliv a kdykoli sáhnouti a eventuální výrok úřední jest pouze deklaratorním výrokem, že se určitý in concreto požadovaný zásah do veřejné komunikace pohybuje v mezích zákonného obmezení práva vlastnického. S tím se shoduje, že vlastník silnice není nijak vázán ohledy na vedení elektrické na svém pozemku, nýbrž že může se silnicí volně nakládati, ji přeložiti nebo změnit (§ 14.) a dále že výkon užívacích práv v osnově připuštěných nezakládá žádného titulu vydržovacího nebo promlčovacího. (§ 72.)

Obmezení práva vlastnického v osnově ustanovená jsou rázu veřejnoprávního, jak tomu nasvědčuje nejen výslovný účel těchto obmezení, nýbrž zejména i kompetence správních orgánů, kteří o obmezení tom a rozsahu jeho rozhodují.

Důležitější než tato materiální ustanovení je však otázka processuální, t. j. kdo a v jakém řízení o těchto právech rozhoduje a zda autonomním orgánům, kteří správu neerárních silnic vedou, jest poskytnuta dostatečná ochrana proti přemrštěným nárokům, resp. proti liknavosti oprávněnců.

Tu zákon rozeznává dva případy:

1. používání veřejných silnic k účelům telegrafním,
2. používání veřejných silnic pro síť elektráren.

Ad 1. Dle § 3. a 4. má se státní správa, resp. soukromý telegrafní podnik před započítím prací stavebních neb udržovacích dohodnouti s korporacemi, jež jsou ku správě veřejných silnic po zákonu oprávněny a zavázány, tak jak tento zákon předpisuje.

Za tou příčinou má státní správa nebo soukromý telegrafní podnik, dříve než použije veřejné komunikace ku zřízení nové telegrafní linie, vypracovati plán, ve kterém by byla vyznačena projektovaná trať (směr a délka) a počet i poloha jednotlivých podporných bodů a jinakých objektů. Plán tento s vy-

světlujícím popisem odevzdá se příslušné správě silniční (§ 9. a 10.). Jestliže silniční správa do 14 dní potom proti projektované trati námitek nečiní, možno se stavbou linie započítí [§ 11.]. Jestliže však silniční správa za to pokládá, že v projektu není šetřeno ohledů zákonem předepsaných v § 1.—6., může do 14 dnů ode dne vyrozumění podati, pokud jde o státní telegrafy, u c. k. pošt. a telegrafního ředitelství, pokud jde o soukromé telegrafy, u c. k. místodržitelství odpor (Einspruch), jenž má účinek suspensivní. Poštovní a telegrafní ředitelství buďto shledá odpor důvodným a pak mu vyhoví, po případě se pokusí o klidné vyrovnání; jinak předloží věc se svým odůvodněním přímo místodržitelství, které vyslechnouc po případě znalce o odporu konečně rozhodne. (§ 13.)

Nelze popřít, že řízení samo jest dosti komplikované; bylo by účelnější, aby byl odpor i proti státním telegrafům podáván přímo u místodržitelství. Místodržitelství pak by o něm rozhodlo, kdyby se státní telegrafní správa do jisté lhůty nevykázala, že se s odporující silniční správou dohodla.

Podle osnovy bude místodržitelství rozhodovati na základě odporu, vyjádření státní správy telegrafní a po případě výroku znalcův.

Úprava tato zájmům okresu nevyhovuje; nehledíc ani k tomu, že stanovisko státní správy telegrafní nemusí býti silniční správě k replice sděleno, nutno se obávat, že znalci, budou-li vůbec připuštěni, budou bráni právě z řad odborných orgánů telegrafní státní správy. Státní telegrafní správa bude tedy vzhledem k tomu, že rozhodnutí zemské vlády je konečné, iudex in re sua, a jest samozřejmo, že třebas nevolky bude spíše nakloněna hájiti zájmy telegrafů nežli zájmy silniční správy. Obchodní a živnostenská komora a pražská zcela správně i tu žádá, aby rozhodující orgán byl kolegiálně organisován a rázu smíšeného tak, aby živel státní, autonomní a laický v něm měly svoje zastoupení.

Požadavek tento je tím správnější, ježto zemský politický úřad rozhoduje také o všech sporech, jež vzejdou mezi státní správou a korporacemi silničními, když má být pozměněno nebo odstraněno telegrafní vedení proto, že se změnila nebo spravuje veřejná komunikace nebo připínají nová vedení na stávajících podpěrách. (§ 16.) Vadou též jest, že není upravena otázka nákladů řízení. Jest spravedливо, aby útraty nesla státní správa, byl-li odpor uznán důvodným.

Telegrafní podnik, ať státní ať soukromý, nemůže tedy dříve na veřejnou silnici sáhnouti, dokud lhůta k odporu neuplynula resp. vznesený odpor buď dohodou nebo výrokem úředním nebyl odklizen.

Výjimka stanovena jest pouze pro státní telegrafy a telefony, když jest pro elementární nehody nebo změny použitých veřejných komunikací nutno k odstranění nebo odvrácení poruch provozu bez odkladu a ihned použití veřejných komunikací.

Osnova mluví zde o provisorním vykonávání užívacích práv na veřejných komunikacích; v takovém případě budiž správa silniční o zamýšleném použití veřejné komunikace buď ústně (úředníkem c. k. pošt. ředitelství) nebo písemně zpravena a o provedeném provisorním opatření buď jí do osmi dnů rekomanované sdělení učiněno. Cítí-li se silniční správa takovýmto provisorním opatřením stížena, může podatí proti němu u poštovního ředitelství do 8 dnů od zprávy o dohotovení provisoria odpor, o kterém konečně rozhodne c. k. místodržitelství. Bylo-li odporu dáno zcela nebo částečně místa, musí telegrafní správa ihned příslušnou změnu telegrafního vedení předsevzítí a po případě i náhradu škody poskytnouti.

Výjimka tedy záleží v tom, že se zavádí jakési zkrácené řízení, jež však státní správu opravňuje pouze k prozatímnímu používání veřejných komunikací.

O tom, zda provisorium toto má potrvati, rozhoduje se obvyklým způsobem později (srv. § 30.—33. osnovy).

I zde bylo by si přátí, aby odpor byl podáván přímo u místodržitelství a aby bylo umožněno za-

kročiti, kdyby telegrafní správa práce bezdůvodně protahovala.

Ad 2. Pokud jde o používání veřejných silnic pro síť elektráren, jest spojeno příslušné řízení s řízením o schvalování elektráren.

Zřizování a provozování elektráren ať již pro účely živnostenské ať jiné, jest totiž vázáno úředním konsensem § 35., který uděluje c. k. místodržitelství na základě ediktálního řízení, jak jest nařizeno pro schvalování živnostenských provozů v § 28. a násl. živnostenského řádu. K místnímu šetření nutno dle § 39. a 40. osnovy pozvatí správy silniční, pokud chce podnikatel jejich silnic použití, a pak ty osoby, jichž vedení, na př. vodovodní, jest vedením elektrárny dotčeno. Řízení samo pohybuje se přesně v rámci živnostenského řádu. Silniční správa může podatí námítky proti projektu a ohraditi se buď proti jeho provedení vůbec z ohledů veřejných anebo jen proti tomu, aby byla podniku poskytnuta nucená užívací práva na veřejné silnici. Námítky druhé kategorie mohou se však opíratí pouze o to, že žádané používání veřejných komunikací pro vedení elektrická přesahuje práva, jež dle zákona podnikatelé elektrárny přísluší. Námítky tyto musí být ovšem dle § 29. živn. řádu podány nejpozději při samé komisi, jinak jsou prekludovány, čímž však není vyloučena povinnost místodržitelství, aby zkoumalo z úřední povinnosti, zda se zamýšlené vedení po veřejné silnici snáší s veřejnými zájmy. C. k. místodržitelství rozhodne pak (§ 43.), zda jest projektovaná elektrárna se stanoviska veřejných zájmů přípustna, a udělí-li konsens, zároveň vytkne, za jakých podmínek závod má být zřízen a provozován a zda resp. která požadovaná užívací práva a na kterých veřejných komunikacích se zřizují, a jaká vzájemná opatření nutno na ochranu telegrafu resp. jiných vedení (vodovodů) učiniti. Odvolání jde k ministerstvu veřejných prací (§ 44.), jež vyžádá si po případě souhlas jiných příslušných ministerstev.

Elektrárna, pokud potřebuje úředního schválení, nesmí být dříve uvedena v pohyb, dokud nebyla c. k. místodržitelstvím schválena (kolaudována). Ke kolaudaci zvou se i příslušné silniční správy, ale nemají nároku na náhradu útrat.

K těmto všem ustanovením dlužno podotknouti, že by bylo na místě, aby byl princip koncentrace řízení proveden úplně a důsledně, a zejména, aby i řízení vodní, horní a stavební bylo zde sloučeno, a to tím spíše, ježto právě u elektráren jest nutno posuzovati nejrůznější poměry s jednotného hlediska. Státní správa zdá se, že skutečně zamýšlela zřizování a provoz elektráren vůbec upravití jednotně. Úmysl její však v osnově provedení nedošel.

Každá změna nebo rozšíření schválené elektrárny buďtež oznámeny politickému úřadu okresnímu. Vyžaduje-li změna ta státní koncesse, nutno rozeznávatí;

- a) shledá-li okresní hejtmanství, že se předložený projekt dotýká nepříznivě zájmů v § 25. živn. řádu chráněných, a že tedy musí býti dle § 32. živn. řádu komisionelně projednán, postoupí projekt místodržitelství;
- b) uzná-li však, že komisionelního šetření není třeba, tu rozhodne samo o oznámené změně nebo rozšíření. Chce-li však podnikatel použítí veřejných silnic pro vedení veřejných komunikací, a nedojde-li mezi interesenty k dohodě, přísluší okresnímu hejtmanství, aby k návrhu podnikatelovu vyzvalo silniční správu, aby do 14 dnů podala u okresního hejtmanství svoje námitky, jež se však mohou opíratí pouze o to, že se projektem překročí práva příslušející podnikateli elektrárny dle osnovy. O námitkách rozhodne konečně místodržitelství (§ 48.).

Protivou ku zřizování elektráren, jež náleží do kompetence místodržitelství a ministerstva veřejných prací, rozhoduje při změnách a rozšíření schválených vedení neb zřízení nového vedení okresní hejtmanství a v cestě rekursní místodržitelství.

Může býti pochybno, zda tato roztríštěnost kompetence jest vhodna. Obchodní a živnostenská komora pražská doporučuje, aby zde rozhodoval podobně jako při státních a soukromých telegrafech (I. hlava osnovy) politický zemský úřad konečně, definitivně, ovšem s podmínkou, že bude pro rozhodování toto přiměřeně organisován.

IV. Z vylíčení tohoto jest patrno, že byl osnovou učiněn do autonomie oněch korporací, kterým dle zákona přísluší veřejné neerární komunikace zřizovati a v řádném stavu udržovati, značný průlom. Korporace ty, tudíž i okresy, nejen že musí jistá obmezení svého práva vlastnického a obecného užívání na veřejných neerárních silnicích snášeti, nýbrž jsou i potud obmezeny, že o povinnosti té a jejím rozsahu nerozhodují vyšší orgány samosprávné, nýbrž jen úřady zeměpanské.

Úřady státní tedy udělují povolení k užívání veřejných silnic pro elektrické vedení a zejména samy posuzují, zda jest obecné užívání elektrickým vedením porušeno, zda po dobu provádění práce jest postaráno o zachování provozu na komunikaci a zda po skončení práce bylo vše uvedeno v takový stav, který umožňuje obecné užívání; úřady zeměpanské rozhodují též o kleštění stromův a vůbec ve všech sporech, jež vznikají ze změny nebo přeložení silnice.

A přece jde zde vesměs o otázky, které se dotýkají právě těch stránek neerárních silnic, jež posuzovati bylo dosud uloženo přímo zákonem autonomním korporacím.

O tom, zda veřejná cesta jest v takovém stavu, jakého obecné užívání vyžaduje, rozhodují dle platného práva vůbec autonomní korporace, po případě cestou rekursní; když však podnikatel elektrárny silnicí pro stavbu vedení rozkopá a vzejde spor, zda vše uvedl do stavu, jakého vyžaduje obecné užívání, rozhoduje dle osnovy pouze místodržitelství.

Zeměpanské úřady zasahují tedy do vlastní podstaty silniční autonomie okresní a po té stránce jest náprava nutna. V té příčině nutno poukázati k zákonu z 31. května 1866 čís. 41. z. z., podle něhož zemský výbor bdí nad technickou a hospodářskou správou okresních silnic.

Neshodnou-li se tedy okresy se státní správou anebo s podnikateli soukromých telegrafů resp. elektrárny a bude-li nutno spor rozřešiti výrokem místodržitelství, budiž zemskému výboru příznáno v otázkách, jež se obecného užívání a správy veřejných silnic týkají, právo spolurozhodovací.

V praxi ovšem nebude, pokud jde o telegrafy a telefony, mnoho obtíží, za to rozvodní sítě elektráren mohou vzejít spory časté a komplikované.

V. Předešlá studie zabývá se osnovou pouze potud, pokud zasahuje v okresní správu silniční. Osnova však dotýká se všech veřejných silnic a vod a obmezuje i soukromé nemovitě vlastnictví — a to vše proto, aby zavedla pro vedení telegrafní (telefonní) a silnoprudové „volnost a svobodu cesty a pohybu“.

Vláda v osnově sloučila dva instituty, jež jsou sice technicky stejnorodé, hospodářsky a právnicky se však značně od sebe liší. Telegrafy a telefony jsou dle povahy svojí i dle zákonodárství rakouského ústavem všeobecné důležitosti a našemu právnímu vědomí se nijak nepřičí, když v zájmu jich největšího rozvětvení budou majetku nemovitému jistá — ostatně neznačná — obmezení uložena. Naproti tomu elektrárny jsou podniky výdělečné, kapitalistické, jež sice mohou jistému okruhu přinést požehnání, ale také celý kraj uvést do naprosté hospodářské závislosti.

I když jsme toho názoru, že zájem národohospodářský (stabilisace podniku, zmenšení nákladu stavebního a p.) toho vyžaduje, aby byla poskytnuta rozvodní sítě elektráren volnost cesty a pohybu a že k tomu účelu jsou generelní obmezení reálního vlastnictví nejvhodnějším prostředkem, musíme přece zkoumat, zda obmezení ta nejdou příliš daleko a zda snad vláda, stanovíc tato obmezení, zbytečně při té příležitosti nezasahovala do sféry, jež jí byla dosavadním právem odňata. Že v té příčině osnova má jisté vady, bylo již svrchu řečeno a dá se snad vysvětliti tím, že vláda trochu jednostranně hověla zájmům telegrafní správy a elektráren a nedbala těch, jimž nová břemena byla ukládána. Že při tom nebylo šetřeno také práv autonomie a že veškeré rozhodování ponecháno zeměpanským úřadům, jest při známé snaze byrokracie pochopitelné.

Proto jest nutno, aby okresy, po případě v dohodě s většími městy, věnovaly osnově příslušnou pozornost, a aby se toho domáhaly, by byla přiměřeně změněna ona ustanovení osnovy, jež obmezují autonomii okresní nad nezbytně nutnou potřebu.

VI. RESOLUCE.

Čtvrtý sjezd českých okresů v král. Českém, konaný dne 7. října 1911 v Praze, vítá v zájmu národohospodářského rozvoje co nejvřeleji rozšíření a vybudování telefonní sítě a zřizování elektráren. Pokud jde o elektrické vedení na okresních silnicích, prozkoumal sjezd zevrubně osnovy, jež byly v té příčině několikrát již říšské radě předloženy a shledal, že osnovy ty, propůjčující státní správě telegrafní a podnikatelům soukromých telegrafův a elektráren na okresních silnicích nucená práva užívací, nedbají dostatečně autonomie, jež jest okresům ve správě silnic zaručena a že zejména rozhodování ve všech sporech, jež mezi okresní správou silniční a interesenty z vedení elektrických vzcházejí, vlníku v ý l u č n ě kompetenci zeměpanských úřadův.

Poněvadž ustanovení osnovy, obmezující i vlastnictví domovní, vyžadují posouzení též se stanoviska řádu stavebního, a ježto zemský výbor království Českého zřídil v poslední době při svém technickém oddělení i zvláštní odbor elektrotechnický, jenž má býti okresům a obcím při stavbě a provozu elektráren radou i pomocí, takže může zemský výbor ve své úřední působnosti veškeré i hospodářské důsledky osnovy přesně uvážiti, ukládá čtvrtý sjezd českých okresů svému Poradnímu sboru, aby, vyslechna ony okresy, v nichž jsou již elektrárny zřízeny, požádal po případě v dohodě se Svazem českých měst zemský výbor král. Českého, aby jakožto nejvyšší instance samosprávná a znatel hospodářských poměrů v král. Českém zaujal ku všem ustanovením osnovy přesné stanovisko, a zejména aby zakročil u vlády na ochranu autonomie okresní.

O výsledcích kroku toho budiž příštímu sjezdu podána zpráva.

